

# נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

## להצלה מהמיתה יש משמעות

ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים (י, יא)

מה פונת התורה במלים "בניו הנותרים"? הרי ברור שאם היו בתחלה ארבעה בנים ומתו שנים מהם, נותרו לאחר מכן שנים, ומדוע כתוב "בניו הנותרים"?

אומר הרב מפוניבז' זצ"ל: במלים אלו באה התורה להדגיש, שבאשר אנשים מתים בקרבת אדם והוא נותר בחיים, הוא אינו יכול להמשיך את חייו כאלו לא ארע מאומה, אלא עליו להבין שיש לכך משמעות, והקב"ה הותיר אותו בעולם לצורך תפקיד שהועיד לו.

בכך הסביר הרב מפוניבז' את שנשאל על ידי רבים וטובים: "כיצד הנך מסגל להקים מוסדות לאחר שאבדת בשואה את כל משפחתך, והישיבה שעמדת בראשותה נחרבה עד היסוד?"

ותשובתו היתה: "היו רבים וטובים ממני שלא שרדו ונהרגו בשנות הזעם. אם הקב"ה הותיר אותי בעולם - זה רק מפני שהוא ידע שיש לי יכולות וכוחות לפתח מוסדות, וזה התפקיד שלי בעולם!"

(רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א - נאה דורש)

## טעם למנהג אפית חלות בצורת מפתח

אתה תאכלו (יא, ג)

נהגו ישראל, שבשבת שלאחר הפסח, בה מברכים את חדש איר, מכינים חלות בצורת מפתח כסגלה לפרנסה.

המקור הראשון שבו נזכרה הסגלה הזאת, הוא בספרו של רבי אברהם יהושע העשיל מאפסא, בעל ה"אוהב ישראל", וזה לשון קדשו: "המנהג הוא מימים קדמונים לנשב את החלות בשבת שלאחר הפסח במפתחות, ונעשה על החלה צורת מפתח, ומנהג ישראל תורה הוא."

ראיתי טעם למנהג בספר "קרן יהושע" לרבי יהושע מריבטשיט זצ"ל, על פי מה שכתב בשלחן ערוך (או"ח סי' תנו): מנהג ישראל שאין מכינים בצק כשעור חלה לאפית המצות, רק עסות קטנות פחותות משעור חלה, ואף שמדין הגמרא מתיר כשעור חלה, רק לא יותר משעור חלה - נהגו שאפלו כשעור חלה אין לעשות, כדי שתהיה העסה קטנה ויוכלו לעסוק בה כראוי לשמר אותה מחמוץ.

לעמית זאת מצאנו בשלחן ערוך (שם סי' רמב) שמצוה ללוש בערב שבת שעור חלה, לתקן מה ששלל חלה חיה בערב שבת חלתו של עולם, בכך שנתנה לו לאכל מעץ הדעת, כי אדם הראשון נקרא "חלת העולם", שעשה הקב"ה את גופו כגבל הלש את העסה, ולכן צריכה האשה לתקן בזה היום על ידי שתפריש חלה מן העסה.

לכן קוראים לשבת שלפני פסח "שבת הגדול", כי "הגדול" בגימטריה מ"ג ועוד ה', כשעור חלה - מ"ג ביצים וחמש ביצה. בערב שבת הגדול עוד לשים כשעור חלה, אבל לפסח לשים רק פחות משעור חלה. אבל לשבת זו שלאחר הפסח, אנו חוזרים לשעור חלה, ולכן עושים מפתח, כי אותיות "פת" הם באמצע תבת "מפתח", והאותיות מ"ח גם הן כשעור חלה - מ"ג ועוד ה' [חמש], והרי על הפרשת חלה כתוב: "להניח ברכה אל ביתך", והוא מפתח להרבה ברכות וישועות בבית ישראל.

ולכן יש ענין גדול באפית החלות לכבוד שבת עם ה"מפתח", כי חוזרים להמשיך את הברכה בבית על ידי תקון מצות חלה, והיא מצוה חשובה עבור הנשים שאין להן ציצית ותפילין, ומברכות 'שעשני כרצוני', אף כאן יש להן מצוה חשובה בכל שבת ושבת. וכיון שבפסח נלקחה מהן המצוה הזו, כי אפיו את המצות בפחות

משעור חלה, לכן שמחים שמחה גדולה לשוב למצות הפרשת חלה, עם 'מפתח' הרמזו לשעור חלה - מ"ג ביצה וחמש.

וכן מרמז בזמר "יום שבת קדש": "והחלות תסיקנה. יגן בעדן זכותן. יום בא עת לדתן. ואם לא עברו ונזהרו. אזי קרובה לדתן". והרי הלדה גם היא במפתח, כמו שאמרו בגמרא ששלשה מפתחות נשארו ביד הקב"ה, ואחד מהם הוא "מפתח של חיה", הינו יולדת. וכיון שזכו לשוב למצוה זו, נהגו לעשות חלה עם מפתח, לרמז על מפתח של יולדת.

(רבי מנשה ישראל רייזמן שליט"א - נאה דורש)

## לא להסחף אחרי המנגינה

אתה תאכלו... וזמר (יא, ד)

רבי סעדיה גאון כותב שה"זמר" שבפסוק הוא הג'רפה. הראשונים האחרים חולקים עליו ואומרים שהוא בעל חיים זריז מאד כמו צבי, אלא שהוא גדול יותר.

שיטת הצידים לצוד את הזמר היא לשבת בתוך איזושהי מערה ולנגן מנגינות ערבובות בחליל. הזמר נשבה בקסמיו של הנגון, לא יכול להתאפק, ונכנס למערה כדי להיטיב לשמע אותו, וכך מצליח הציד לצוד אותו.

לחיה הזו יש יצר שלם, בו היא יכולה לרוץ מבלי ששום ציד יוכל לתפס אותה. אבל כרגע מה שמענין אותה היא המנגינה, המושכת אותה אל סופה.

מוסר השכל גדול אפשר ללמד מכאן: האם אנחנו לא מתנהגים בדיוק כמו אותו "זמר"? האם אנחנו לא נוהים אחרי איזושהי מנגינה שמנגן הצייד הרע כדי למשוך אותנו אליה? לאדם יש דעת. עליו לדעת להתגבר על הגלים הסוחפים אותו לעברי פי שחת.

צא וראה כמה אדם מוכן לבזבז בנהיתו אחרי טפה אחת של כבוד...

(רבי גואל אלקריי שליט"א - נאה דורש)

## מאכלות אסורות גורמים לטמטום הלב

אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם (יא, מג)

## האוכל מהשרצים - נפשו נעשית שרץ

יש חזק מיוחד במאכלות אסורות על פני שאר האסורים, שאכילתם עושה טמטום הלב. כתב ה"אור החיים" הקדוש: "בא הפתוב להודיע, כי האוכל מהשרצים נעשה נפשו עצמו שרץ, והוא אמרו: 'אל תשקצו את נפשתיכם', פרוש: לא תעשו נפשתיכם שקץ, ובמה? 'בכל השרץ השרץ על הארץ', כשתאכלו אותה. ותמצא מאמרים ז"ל שאמרו על עמי הארץ: הם שרץ ובנותיהם שקץ כו', וכל דבריהם ז"ל ברוח הקדש נאמרו, והם דברינו עצמם."

צריך לדעת: מי שאוכל מקס - נהיה חתיכת מקס, ומי שאוכל חזיר - נהיה אשטיק חזיר!

ואנחנו רואים שישנם פרופסורים גדולים, שבכל נושא שמדברים אתם הם חכמים גדולים מאד, וכשמתחילים לדבר אתם על אמונה וידישקייט - הקיר מבין יותר מהם. הם מדברים כמו משמטמים: הבריאה כלה נוצרה לבד, מפוצץ, וכיוצא בזה עוד מיני הבליים...

שמעתי פעם הגדרה טובה מאדם שהיה מתעסק בקורבן: אם אתה שואל מישהו כמה זה שמים ועוד שמים, והוא עונה לך חמש, יש מה לשכנע אותו ולהסביר לו שהתשובה הנכונה היא ארבע. אבל אם הוא עונה לך ששמים ועוד שמים שזה בננה - אין עם מי לדבר!

כך הוא עם אותם חכמים גדולים: כשהם מתחילים לדבר על

אמונה, הם באדם האומר ששמים ועוד שמים שנה בנה. איך קורה הפלא הזה? איך קורה שאנשים כל כך מלמדים מדברים כמו מטמטמים? התשובה: כי יש להם טמטום הלב! הם אוכלים גבלות וטרפות שקצים ורמשים, ונפשם מלאה מהטמאה הזאת.

כל דבר בעולם מרכב מכל מיני רכיבים, וגם נפש האדם מרכבת מהרבה רכיבים. הנפש של האדם הוא הדם, כמו שכתוב: "כי הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג), וכשאוכלים מאכלות אסורות ונוצר מהם דם, הנפש שלו מכילה טרפות, ואז לא עוזרת להם כל הפקחות שלהם בעניני העולם, כי נפשם מכילה חזיר, שפן ושאר מאכלים טמאים, ה' ירחם.

#### דיאלוג: להתנקות ממאכלות אסורות

בגמרא (יומא טז ע"א) מובא: "תנא דבי רבי ישמעאל: עברה מטמטמת לבו של אדם, שנאמר: 'ולא תשמאו בהם ונטמאתם בהם', אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמאתם", פרש רש"י: "מטמטמת - אוטמת וסותמת מכל מיני חכמה".

כיום עושים סמינרים לקרוב רחוקים במשך שבוע שלם. אמר פעם אדם גדול שמתעסק בענינים אלה, שמי שמגיע לחפש את האמת אפטר בשעתיים להוכיח לו את כל יסודות האמונה ברמה של מאה אחוז: תורה מן השמים, תורה שבכל פה, יציאת מצרים, מעמד הר סיני וכו' וכו'.

אלא שישנה בעיה: הבאים לסמינר סובלים מטמטום הלב ואינם יכולים לקלט דברי תורה ואמונה!

לכן עושים להם סמינר של שבוע, שבמהלכו יתנקה הגוף קצת מהמאכלות האסורות, כמו דיאלוג, וכך נפתח הלב מעט לקלט אמונה.

#### למה לא רצה הרמב"ם לענות על שאלות באמונה?

ישנו ספור מפרסם שכתוב בכמה ספרים. ה"דגל מחנה אפרים" מביא ששמע ספור זה מזקנו ה"בעל שם טוב" זי"ע. גם ה"תולדות יעקב יוסף" מביא את הספור, וכך מביאים גם בשם רבי חיים מבריסק זצ"ל. כל אחד ספר זאת בסגנונו המיוחד לו, אבל הספור הוא אותו ספור:

הרמב"ם קבל פעם מכתב עם שאלות ביסודי האמונה מהקהל מסוימת בתימן, והרמב"ם, שכתב את המורה נבוכים, וידע לענות על כל השאלות שיכולות להיות - לא ענה להם. ואמר שנכר על השואלים שנפשם מטמטמת ממאכלות אסורות!

ואכן, בדקו ומצאו שהשוחט באותה קהלה האכילם במשך שלש-עשרה שנים גבלות וטרפות!

טמטום הלב הוא דבר לא פשוט כלל. אנשים בעלי נפש מדקדקים בהכשרים יותר מבשאר מצוות כדי לא להכניס את עצמם לספק של אחד מאלף של טמטום הלב.

ה"מסלת ישירים" (פרק יא), אחרי שמאריך בחמרת מאכלות אסורות שגורמות טמטום הלב, כותב גם כן: "הנה מי שיש לו מח בקדקדו, יחשב אסורי המאכל במאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי. כי הנה אם דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכל ממנו אם ישאר לו בו איזה בית מחוש, ואפלו חששא קטנה? ודאי שלא יקל. ואם יקל, לא יהיה נחשב אלא לשוטה גמור. אף אסור המאכל, כבר בארנו שהוא ארס ממש ללב ולנפש. אם כן, מי אפוא יהיה המקל במקום חששא של אסור אם בעל שכל הוא. ועל דבר זה נאמר (משלי כג): 'ושמת שכין בלעך אם בעל נפש אתה'".

#### מה גורם לעלוי לאבד את השעם בלמוד?

ספר לי הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, שפעם הוא היה אצל מרן רבי חיים קניבסקי זצ"ל, ורבי חיים ספר לו את המעשה הבא: היה אצלו יהודי הונגרי כבן שמונים, שספר לו בדמעות שליש שהוא גדל בצעירותו בהונגריה והיה העלוי של העיר, ופעם אחת הם יצאו לחפש בשבועות, וכשחזר אחר כך ללמד - הוא לא קלט כלום, לבו נסתם. לא תוספות, לא רש"י ולא גמרא, כלום! בכל שאר החכמות, כמו מתמטיקה ומדעים, הוא נשאר עליו עצום. לאט לאט, מהבחור השוב ביותר בעירה - הוא נהיה החלש ביותר, עד שעזב את הישיבה ויצא לעסקים, ועם הפשרון שלו הוא הצליח מאוד ונהיה מנהל בנק עשיר מפלג.

כל ימיו לא ידע מה היתה הסבה שראשו נסתם בגיל מאד

צעיר, עד ששמע את הספור המפרסם, שבזמן רבי עקיבא איגר היה ילד שפתאום הפסיק לקלט את הלמוד. הלכו לרבי עקיבא איגר, והוא אמר לבדק את הענין של מאכלות אסורות. בדקו וגלו שהשוחט שם מועל בתפקידו. אותו יהודי הונגרי עשה חשבון הנפש ונזכר, שכשהוא חזר הביתה בשבועות היו שם בחוץ שקצים ששחקו. תוך כדי משחק שלו בשר שלהם על האש, והוא אכל מאותו בשר ומצא נסתם לו הראש לגמרי!

#### הכח של תשובה מטהר את טמטום הלב

יוצאים מן הכלל הם בעלי תשובה, שלמרות שכל חייהם אכלו מאכלות אסורות - אין להם טמטום הלב, כי הכח של החזרה בתשובה הוא כמו מקנה טהרה. הם כקטן שנולד, יש להם לב חדש ולא נשאר להם זכר מהטמאה. אדרבה, רואים בחוש את ההפך, שיש להם רוח טהרה מיוחדת, יותר משאר אנשים.

אם כן, מי שנכשל חס ושלום במאכלות אסורות, העצה בשבילו היא להיות בעל תשובה אמתי, וכך יזכה לרוח טהרה.

#### אל תשח סכונים!

ספר לי רבי בן ציון קוק שליט"א שהוא שאל את מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל על סוג מסים של מזון לתינוקות, והרב ענה לו שיש כמה סניפים להתיר, ולתינוקות אפשר מעקר הדין להקל, אבל הוסיף הרב אלישיב ואמר: "אם אתה רוצה שבנך יבין תוספות, אל תשח סכונים!"

זה החמיר של מאכלות אסורות, שמטמטמים את הלב.

#### הסטייפלר לא עצם עין כל הלילה

ברצוני לספר ספור נורא על הסטייפלר זצ"ל שבשעתו שמעתי את זה מבלי ראשון.

כידוע הסטייפלר לא השתמש בגנרטור מפני מראית העין, שלא יהיה נראה שהוא משתמש בחשמל. היו בביתו בליל שבת מנורות מנפט - 'לוקסים', והם היו מושכים אליהם זבובים.

ספר לי נכדו, שפעם הסטייפלר שתה כוס תה ליד המנורה, ונפל לו לתוך הכוס זבובון קטן, והוא כבר קרוב את הכוס לפיו, והנכד שראה זאת - עצר אותו והראה לו שיש שם זבוב.

הוא ספר שהסטייפלר רעד בכל גופו, ולמחרת אמר לנכדו: "דע לך שלא עצמתי עין כל הלילה מהטראומה שהיתה לי, ממה שהייתי כפסע מהמות, שהייתי מכניס לפי דבר כזה!"

מכאן נלמד עד היכן מגיע חמיר העברה של מאכלות אסורות! יש כאלה שכשמוציאים לענין ההכשרים הם מסתמכים על חותמת כלשהי שכתוב עליה שם של איזה רב עב"ש שאין להם משג מיהו, והם אומרים: "הגיהנם יהיה על הראש של הרב שחתם על זה..."

צריכים לדעת שני דברים: א. גם אם הגיהנם יהיה על הרב, טמטום הלב יהיה של מי שאוכל. ב. בגיהנם יש מספיק מקום גם לרב נותן ההכשר וגם למי שאוכל.

ממשיך ה"אור החיים" וכותב: "ואמרו: 'ולא תשמאו בהם', אולי יכון לומר שצריכין ישראל להזהר לבל יכנסו לפיהם אפלו בהסח הדעת, כי ההפרש בין השולג למזיד במציאות זה שולג כמזיד, כי התעוב יעשה מעשה בנפש אדם אפלו בהסח הדעת, אלא שישנה הפגם: במעשה במזיד תעשה נפשו שקט, ובשולג תטמא נפשו ותטמטם, והוא אמרו 'ולא תשמאו ונטמאתם בהם', וצריך האדם להזהר בתוספת זהירות וזריזות בכל דבר אשר יכנס בגדר ספק שקוף זה, ומה גם בזמנים אלו שנהיה האור והאמצות כלן יחד, ואין לך גדולי קרע שאין בהם מהשקוף, שומר נפשו ישמר את הדבר".

גדולי הדור מורים למתעסקים בקרוב, שמי שהיה רחוק וקשה לו לקבל מיד בהתחלה לקום את כל התרי"ג מצוות, ההוראה המקבילת היא להתחיל עם שלשה דברים: שבת, פשרות וטהרת המשפחה. שבת וטהרה הם דברים חמורים מאד שמעמידים את הידישקייט, ומאכלות אסורות עושות טמטום הלב והשכל.

לעניות דעתי, חשוב מאד לדאג שהחוזרים יהיו מחברים לשעור תורה קצר פעם אחת ביום. הנסיון מוכיח שאותם אלו שהיו מחברים לתורה - התקדמו כל הזמן, ומי שלא היה מחבר - נסוג אחורה.

על כל פנים, הזהירות ממאכלות אסורות היא ודאי אחד מהדברים הראשונים שחייב לקבל על עצמו, כי אין דרך לקלט תורה כשהלב סתום.